

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening heeft op 27 september 2023 **de heer Moreira Moreno** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door mevrouw Sanchez.

Voorzitter: Belhaj
Griffier: Abma-Mom

Aanwezige leden van de commissie: Aartsen, Azarkan, Belhaj, Maatoug, Van Nispen, Sylvana Simons en Slootweg.

Aanvang 13.15 uur.

De **voorzitter**:

Ik verzoek de griffier om de volgende getuige van vandaag, de heer Moreira Moreno, naar binnen te leiden.

(De heer Moreira Moreno wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Moreira Morena. U wordt vandaag gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. Ik heb begrepen dat u ervoor gekozen heeft de belofte af te leggen. Klopt dat?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De **voorzitter**:

Ik verzoek u met de belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt de heer Moreira Moreno de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u plaatsnemen.

Meneer Moreira Moreno, ik heet u van harte welkom namens de hele parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening.

De heer **Moreira Moreno**:

Dank u wel.

De **voorzitter**:

De Tweede Kamer heeft op 1 februari 2022 besloten een parlementaire enquête te houden naar fraudebeleid en dienstverlening van de overheid. Doel is te komen tot waarheidsvinding en daar een oordeel over te vormen. Centraal staat de manier waarop de overheid fraude bestrijdt en tekort is geschoten in de dienstverlening aan en rechtsbescherming van burgers. Deze commissie onderzoekt dan ook hoe en waarom dit heeft kunnen gebeuren.

Ik wil u vragen tijdens het verhoor uw microfoon aan te laten staan. Ik zie nu al dat hij een klein stukje omhoog mag. Kijk, helemaal goed. Ik zie dat u wordt bijgestaan. De commissie wil erop wijzen dat degene die u bijstand verleent, niet namens u het woord dient te voeren. Dit verhoor zal afgenomen worden door de leden Aartsen en Simons. Voordat we gaan beginnen, wil ik vragen of alles duidelijk is.

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, alles is duidelijk.

De **voorzitter**:

Dan stel ik voor dat we gaan beginnen. Ik geef het woord aan de heer Aartsen.

De heer **Aartsen**:

Dank u wel. Meneer Moreira Moreno, u bent 24 jaar oud, woont in Rotterdam en werkt in de gehandicaptenzorg. U bent ook een van de kinderen van wie de moeder door de Belastingdienst destijds onterecht als fraudeur is bestempeld. U bent sinds uw tienerjaren geconfronteerd met de ingrijpende langdurige gevolgen van het toeslagenschandaal. U hebt uw opleiding moeten opgeven om snel aan het werk te kunnen gaan om uw moeder en jongere broer financieel te ondersteunen. Vandaag wil de commissie graag stap voor stap met u ingaan op wat dit voor u en uw gezin heeft betekend en wat de gevolgen daarvan zijn. Kunt u misschien aan de commissie vertellen wat voor jeugd u heeft gehad?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik heb geen jeugd gehad zoals een kind normaal heeft. Het was een moeizame jeugd. Mijn moeder heeft geprobeerd om ons alles te geven,

---

ondanks dat dat niet altijd kon. Als kleine jongen begrijp je dat eigenlijk niet. Je wilt dingen hebben die je ziet, je wilt dingen hebben die nieuw zijn, en dat kan niet altijd. Naarmate je ouder wordt, heb je daar meer begrip voor, maar op de leeftijd waarop het ons trof, hadden wij dat niet. Dus het was voor ons vrij moeizaam.

De heer **Aartsen**:

Wat weet u nog van de periode voor 2013?

De heer **Moreira Moreno**:

Mijn moeder werd ziek toen ik 7 jaar oud was. Zij lag langdurig in het ziekenhuis. Dus wij verbleven ook bij onze oma. Dat weet ik nog. Op het moment dat mijn moeder uit het ziekenhuis kwam, zat ik al in de bovenbouw van de basisschool. Toen ze erin ging zat ik in groep 3. Daaraan kun je al zien hoeveel jaren dat waren. Mijn broertje en ik verbleven bij oma. We hebben dus altijd wel warmte en liefde gekregen, maar niet de warmte en liefde van onze moeder, want die heeft ze ons door dit schandaal niet kunnen geven.

De heer **Aartsen**:

Wat voor kind was u zelf voor die periode?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik was een vrolijke jongen, een familiemens – nog steeds. Ik schoot iedereen gewoon te hulp waar ik kon helpen op zo'n jonge leeftijd. Ik had natuurlijk mijn jongere broertje, die ik onder de arm nam, tot de dag van vandaag. Zodoende.

De heer **Aartsen**:

Een vrolijke jongen?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Wanneer veranderde dat?

De heer **Moreira Moreno**:

Toen mijn moeder ziek werd, had dat wel heel veel effect op mij. Dat zag je ook aan mijn schoolprestaties. Naarmate je ouder wordt, zeul je het toch met je mee. Je ziet niet graag dat je moeder ziek is. Je gaat graag met je

---

moeder op vakantie, doet graag leuke dingen, en dat kon destijds niet. Toen ik 10, 12 was, kreeg ik steeds meer begrip voor de situatie. Dan moet je schakelen, want je bent de oudste.

De heer **Aartsen**:

Wanneer merkte u dat er problemen waren met de Belastingdienst?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik was 12 toen ik me er zelf van bewust werd.

De heer **Aartsen**:

Wat gebeurde er toen?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik zag een brief thuiskomen. Ik had zo'n brief nog nooit gezien. Ik dacht: wat is dit? Ik was aan het wachten tot mijn moeder er zelf over zou beginnen. Dat deed ze niet om ons in bescherming te nemen. Maar ik was zo nieuwsgierig dat ik gewoon zelf heb gekeken.

De heer **Aartsen**:

Wat zag u?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik zag een bedrag dat ik niet bij economie of op mijn rekenmachine had gezien. Dus ik wist in eerste instantie niet eens hoe ik het moest uitspreken.

De heer **Aartsen**:

Wat voor bedrag was dat?

De heer **Moreira Moreno**:

Een ton en daarboven.

De heer **Aartsen**:

Een ton en daarboven.

De heer **Moreira Moreno**:

Ja. Het exacte bedrag weet ik niet, maar het was wel een tonnetje en daarboven.

De heer **Aartsen**:

En dat stond in een brief.

De heer **Moreira Moreno**:

Dat stond in een brief. Er stond dat ze langs zouden komen. Nee, dat stond in de volgende brief. Er stond dat ze langs zouden komen om spullen in beslag te nemen om het te compenseren. Want op dat moment heb je dat niet, en het is ook helemaal niet gek dat je zo'n bedrag niet hebt.

De heer **Aartsen**:

Hoe reageerde uw moeder op deze brief?

De heer **Moreira Moreno**:

Mijn moeder is een hele sterke vrouw. Alles deed ze wanneer wij er niet waren. Emoties kwamen dus los wanneer wij er niet waren. Op het moment dat we er wel waren, deed ze alsof er niks aan de hand was. Dat heeft ze ook hartstikke goed gedaan. Alleen ben ik er toch op de een of andere manier achter gekomen.

De heer **Aartsen**:

U merkte aan uw moeder dat er wat was?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Hoe merkte u dat?

De heer **Moreira Moreno**:

Ze werd stiller. Ze zat vaker op haar kamer. Voorheen was dat niet zo. Dan keken we altijd film samen, kookten we samen, lachten we samen. Dat verdween gewoon in die periode.

De heer **Aartsen**:

U vertelde dat u die brief zag en dat bedrag. Volgens mij was het €125.000.

De heer **Moreira Moreno**:

Ik weet het echt niet.

De heer **Aartsen**:

Dat is inderdaad boven een ton. Wat was uw reactie toen u dat zag?

De heer **Moreira Moreno**:

Mijn reactie was: hoe kan ik helpen? Wat kan ik doen om mijn moeder te

---

helpen? Hoe ga ik dat doen? Waar ga ik het zoeken en wat moet ik doen om haar een beetje te verlossen? Dat was mijn intentie.

De heer **Aartsen**:

Hoe oud was u toen?

De heer **Moreira Moreno**:

Toen was ik 12.

De heer **Aartsen**:

En hoe oud was uw jongere broer toen?

De heer **Moreira Moreno**:

9. We verschillen drie jaar.

De heer **Aartsen**:

12 en 9.

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

En uw reactie was?

De heer **Moreira Moreno**:

Mijn reactie was: ik ben de oudste; ik moet wat doen om mijn moeder te helpen. Want in onze cultuur draagt de oudste de familie. Het is niet van: mijn moeder krijgt een brief, ik ga vrij en blij door met mijn leven. Zo werkt dat niet.

De heer **Aartsen**:

Wist u wat dat betekende?

De heer **Moreira Moreno**:

Nee.

De heer **Aartsen**:

U zei net: dit was de eerste brief. Wat veranderde na die eerste brief? Wat gebeurde toen?

De heer **Moreira Moreno**:

Na die eerste brief kwam er een dwangbevel. Daar ben ik me nu wel van bewust. Daar stond een datum in wanneer ze langs zouden komen om eventueel te kijken wat mijn moeder in huis had, wat wij in huis hadden, zodat ze het konden compenseren.

De heer **Aartsen**:

Zou u ons kunnen vertellen hoe dat ging?

De heer **Moreira Moreno**:

Er kwamen twee mannen aan de deur. Die klopten aan en kwamen heel brutaal binnen. Die liepen gewoon zonder pardon naar de woonkamer om te kijken wat daar was. Ze liepen naar onze slaapkamers om te kijken wat wij hadden. Vervolgens zeiden ze: oké, we hebben genoeg gezien. Fijne dag verder. Er was geen uitleg.

De heer **Aartsen**:

U was thuis op het moment dat dat gebeurde?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik was gewoon thuis met mijn moeder.

De heer **Aartsen**:

Uw broertje ook?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Toen kwamen dus mannen van de Belastingdienst langs.

De heer **Moreira Moreno**:

Mhm.

De heer **Aartsen**:

En wat deden ze binnen?

De heer **Moreira Moreno**:

Ze gingen kijken. Ze gingen sommetjes maken. Ik zag ze dingen opschrijven. In mijn beleving gingen ze kijken hoe ze dat bedrag konden ophalen.

De heer **Aartsen**:

Waar keken ze dan zoal naar?

De heer **Moreira Moreno**:

Naar de tv's, de PlayStation, die we hadden gekregen. Ze keken naar de tafels, de meubels. Ze namen gewoon alles mee in hun prijzenpakket.

De heer **Aartsen**:

Zeiden zij nog wat tegen u of tegen uw broertje?

De heer **Moreira Moreno**:

Nee.

De heer **Aartsen**:

Hebben ze nog wat gezegd tegen uw moeder?

De heer **Moreira Moreno**:

Voor zover ik me kan herinneren niet. Ze kwamen gewoon binnen, zeiden van welke organisatie ze waren en dat was het. Toen ze klaar waren, zeiden ze: oké, we hebben genoeg gezien. Volgens mij zeiden ze ook nog iets in de richting van: u hoort nog van ons. En toen vertrokken ze.

De heer **Aartsen**:

Toen de deur dichtging, wat was toen het gevoel bij u en uw gezin?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, we voelden ons onbegrepen. We wisten niet waarvoor ze kwamen. We wisten wel wie ze waren, maar niet waarvoor ze kwamen. Op het moment dat iemand zonder pardon jouw huis binnenstapt en geen uitleg geeft zodat mensen een gevoel van begrip krijgen en weten waarvoor je komt ... Zo verliep dat niet.

De heer **Aartsen**:

Wat voelde u?

De heer **Moreira Moreno**:

Je voelt je zwak. Je kan niks doen. Ik was sowieso minderjarig, dus ik kon niet voor mijn moeder opkomen of opstaan. Ik dacht: wat gebeurt hier nu? Ik moest het later vragen. Je moet gewoon vragen wat er is gebeurd. Zo nieuwsgierig was ik wel, dus ik ging het gewoon vragen. Mijn moeder zei

---

dan: er is niks aan de hand; ze kwamen gewoon kijken, ze kwamen iets maken. Dat deed ze om het voor ons achter te houden.

De heer **Aartsen**:

Hoe reageerde uw moeder?

De heer **Moreira Moreno**:

In eerste instantie was ze geschrokken. Ze begreep het niet. Uiteindelijk gingen we naar onze kamer, want we moesten naar bed. Toen hoorde ik haar snikken in haar kamer.

De heer **Aartsen**:

Hoe bent u die avond zelf naar bed toe gegaan?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik ging best wel boos naar bed. Je weet wat voor gevoel het oplevert als je je moeder hoort huilen. Ik zat dus met een woedegevoel en kon het niet uiten. Ik kon het ook niet plaatsen. Ik wilde het ook met niemand delen, want ik schaamde me ervoor.

De heer **Aartsen**:

Wat is er uiteindelijk gebeurd met de spullen die genoteerd zijn?

De heer **Moreira Moreno**:

Met de spullen thuis die genoteerd zijn niets, maar ze wilden bijvoorbeeld wel de auto die mijn moeder op haar naam had, in beslag nemen. Toen ze dat uiteindelijk wilden doen, heeft mijn moeder noodgedwongen haar auto verkocht, zodat ze het kleine beetje geld dat we dan hadden, toch kon houden om voor ons te zorgen.

De heer **Aartsen**:

U heeft daarna uw middelbare school verder afgemaakt.

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Hoe is het u daarna verder vergaan?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik begon met werken op mijn 14de. Dat deed ik gecombineerd met school. Het was gewoon een bijbaan.

De heer **Aartsen**:

Wat voor baan deed u toen?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik werkte toen bij de Albert Heijn.

De heer **Aartsen**:

Hoeveel uur werkte u toen?

De heer **Moreira Moreno**:

Naast school deed ik gewoon alles wat ik kon pakken.

De heer **Aartsen**:

Alles.

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Over hoeveel uur hebben we het dan?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik zat van 09.00 uur tot 15.00 uur, 16.00 uur op school, dus van 16.00 uur tot sluitingstijd.

De heer **Aartsen**:

Wanneer was sluitingstijd?

De heer **Moreira Moreno**:

Dus van 16.00 uur tot 21.00 uur. Later werd het 22.00 uur.

De heer **Aartsen**:

Toen was u 14?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, 14. Ik werkte gewoon bij de Albert Heijn.

De heer **Aartsen**:

Heeft u uiteindelijk uw middelbare school afgerond?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, mijn middelbare heb ik wel afgerond.

De heer **Aartsen**:

Wat wilde u toen worden?

De heer **Moreira Moreno**:

Toen wou ik kapitein worden.

De heer **Aartsen**:

Kapitein?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Op een schip?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Welke opleiding hoort daarbij?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik begon met de schipper-machinistopleiding. Dat was de niveau 2-opleiding. Uiteindelijk zou ik dan naar de schippersopleiding gaan en dan naar de opleiding tot kapitein op het STC. Je begint bij de kleine schepen en dan ga je naar de grote schepen.

De heer **Aartsen**:

Wat is het uiteindelijk geworden?

De heer **Moreira Moreno**:

Uiteindelijk heb ik door de situatie gekozen voor een snelle opleiding die een jaar duurde. Dat was logistiek. Dat heb ik een jaartje gedaan. Ik was 17 toen ik dat had behaald. Daarna ben ik gaan werken.

De heer **Aartsen**:

U bent op uw 17de gaan werken?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja. Toen ben ik gewoon fulltime gaan werken.

De heer **Aartsen**:

Om?

De heer **Moreira Moreno**:

Om te compenseren waar nodig.

De heer **Aartsen**:

Om bij te dragen aan de schuld van de Belastingdienst?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Hoelang heeft u dat gedaan?

De heer **Moreira Moreno**:

Sorry?

De heer **Aartsen**:

Hoelang heeft u dat gedaan?

De heer **Moreira Moreno**:

Tot 2022, denk ik, of nu nog steeds eigenlijk. Ze betaalt nu niks meer, maar ik ben zo geprogrammeerd dat ik nu werk voor mijn naasten. Zo zit ik nu gewoon in mekaar. Ik bewaar wel een beetje voor mezelf, maar naar mijn naasten kijken, zit in me geprogrammeerd. En dat is een goede eigenschap, maar op deze leeftijd hoort het eigenlijk niet zo te zijn.

De heer **Aartsen**:

Wat motiveerde u om dit te doen?

De heer **Moreira Moreno**:

De jeugd die ik zelf heb gehad, wou ik niet aan mijn broertje geven. Ik wou dat hij zo min mogelijk meekreeg. Weet je, als je je moeder kan ontlasten, dan is dat iets moois. Ik haalde daar voldoening uit. Dus op het moment dat

---

ik geld gaf of nieuwe spullen aan mijn broertje, dan dacht ik: je doet iets goeds, je bent goed bezig. Zo bleef ik mezelf maar motiveren, om uiteindelijk toch licht aan het einde van de tunnel te krijgen.

De heer **Aartsen**:

U beschreef net wat uw droom was, uw droomopleiding. Ik moet het u toch vragen: hoe voelt het voor u dat dat 'm niet is geworden?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, het is superjammer. Als kind kijk je toch ergens naar uit. Als je zo erg de dupe wordt van iemands fout of die van een organisatie, en niet eens alleen jij maar je gezin – er zijn nog meer kinderen die dat ervaren – als je jouw droom niet meer kan najagen en uiteindelijk moet gaan survivallen om elke maand rond te komen, om ervoor te zorgen dat er elke dag brood op de plank komt en elke dag kleine boodschappen gedaan kunnen worden, dan vreet dat uiteindelijk aan je. En het is niet makkelijk.

De heer **Aartsen**:

U heeft gesurvivald, zegt u?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, je moet survivallen. Want ik wou niet werken op die leeftijd. Dat wil niemand. Mijn vrienden werkten allemaal niet.

De heer **Aartsen**:

Wat zou er zijn gebeurd als u niet was gaan werken?

De heer **Moreira Moreno**:

Dan hadden we niks. Simpel gezegd, hadden we dan niks.

De heer **Aartsen**:

Niks te ...

De heer **Moreira Moreno**:

Niks te eten. Dan hadden we gewoon niks. Geen kleren, geen schoenen, geen voetbal; niks hadden we dan.

De heer **Aartsen**:

U bent op uw 14de gaan werken?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja.

De heer **Aartsen**:

Ik geef graag het woord door aan mijn collega Simons.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Dank, collega. Goeiemiddag.

De heer **Moreira Moreno**:

Goeiemiddag.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Het is nogal een offer om op je 14de te besluiten dat je gaat werken om je gezin te ondersteunen. Heeft u daar met iemand over kunnen spreken?

De heer **Moreira Moreno**:

Eh ... Nee, destijds was ik een binnenvetter, dus ik hield alles binnen. Ik deed buiten gewoon mijn tanden op elkaar en ging door. Ik had wel neefjes met wie ik af en toe wat deelde, maar het liefst deelde ik niks, omdat het iets van mij was. Als ik erover ga praten, wie gaat mij er dan mee helpen? Zo'n gedachte had ik.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Had u het gevoel dat er iemand was die u had kunnen helpen op dat moment?

De heer **Moreira Moreno**:

Eh ... Nee, want ik had zoiets van: het is mijn moeder en het is mijn broertje, dus ik moet ervoor opdraaien. Natuurlijk heb ik wel ooms die me destijds hebben geholpen. Als we bij oma waren en ik m'n jas ophing, deed hij soms geld in mijn jaszak. Of undercover legde hij ergens geld voor me neer. Dat was het eigenlijk.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Soms voelen mensen die in financiële nood zitten, zich gedwongen om dingen te doen die misschien niet mogen.

De heer **Moreira Moreno**:

Dat klopt.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

U heeft een andere keuze gemaakt?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, maar het scheelde niet veel of ik had de andere keuze gemaakt. Want ja, de verleiding is er toch. Als je verboden dingen gaat doen, krijg je wel sneller geld. Maar ik had zoiets van: "Weet je, ik ben alleen. Op dit moment kan mijn moeder me helemaal niet missen. Er is al zo veel aan de hand. Als ik nu wegval, wat gebeurt er dan? Dan zit ik bijvoorbeeld in de gevangenis of ik weet niet waar en dan lijden zij nog meer." Dus ik nam gewoon genoeg met eerlijk werk. Dat heeft mij ook het meest geholpen.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Als u nu terugkijkt naar de afgelopen tien jaar, zoals vandaag met ons, hier tijdens dit verhoor, en u daar een woord op zou moeten plakken, welk woord komt er dan bij u boven?

De heer **Moreira Moreno**:

Welk woord? Eh ... In welk opzicht? Over hoe ik heb gehandeld? Gevoel?

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Als u uw gevoelens zou moeten omschrijven, bijvoorbeeld uw gevoelens over wat er gebeurd is.

De heer **Moreira Moreno**:

Pijn, verdriet, doorzettingsvermogen. Dat komt er op. Dat zijn wel de woorden die als eerst naar boven komen, ja.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Kunt u een moment terughalen waarop het voor u duidelijk werd dat er iemand was, iemand buiten uw gezin, die oog kreeg voor uw situatie?

De heer **Moreira Moreno**:

Eh ... Nee. Weet je wat het is? Dat is omdat ik het niet heb gedeeld. Ik schaamde me er echt voor.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Waar schaamde u zich precies voor?

De heer **Moreira Moreno**:

Gewoon, dat wij zo veel schulden hadden. Dat is niet iets waarmee je kan

---

pronken. Dat is niet iets waar je gelukkig van wordt. Het is niet iets wat je zo een-twee-drie kan delen. Op het moment dat ik het zo ervaarde, om het zo te zeggen, dacht ik: ik wil hier zelf uitkomen. Toevallig had ik het er laatst met een oom van me over. Hij zei: "Dit wist ik niet. Als ik het had geweten, had ik misschien kunnen helpen. Ik kon niet veel doen, maar ik kon misschien wel helpen." Toen zei ik tegen hem: "Weet je, het is zoals het is. Ik heb het gedaan omdat het voor mij voelde alsof ik het zo moest doen."

Mevrouw **Sylvana Simons:**

Heeft u in die afgelopen tien jaar ergens een moment het gevoel gehad dat het wel goed kwam of juist helemaal niet?

De heer **Moreira Moreno:**

Ja, ik heb heel vaak breekpunten gehad: spontane huilbuien onderweg naar werk of van werk naar huis. Dan dacht ik: het is genoeg, het is zwaar, ik kan dit niet alleen. En dan zet je je er toch overheen, want je kan niet anders. Als je zelf niet gaat, wie gaat het dan voor jou doen? Niemand gaat het voor je doen.

Mevrouw **Sylvana Simons:**

U sprak er niet over met anderen, maar u zat op school en u had een baan. Waren er mensen in die omgeving die iets aan u konden merken of vragen stelden?

De heer **Moreira Moreno:**

Ja, ze vroegen wel waarom ik zo veel werkte en waarom ik nooit naar buiten kwam of zo. Dan zei ik gewoon: ik ben aan het sparen; ik moet sparen. Dat was mijn excuus. Dan begrepen ze het wel en lieten ze me ook met rust.

Mevrouw **Sylvana Simons:**

Heeft u het gevoel dat u überhaupt een jeugd heeft gehad? U zei net: het was geen onbezorgde jeugd ...

De heer **Moreira Moreno:**

Nee.

Mevrouw **Sylvana Simons:**

... en kinderen van 14 voelen over het algemeen niet zo veel verantwoordelijkheid als u die voelde, eigenlijk al vanaf uw 12de. Kijkt u terug op uw jeugd als zijnde een jeugd?

De heer **Moreira Moreno**:

Nee.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Hoe zou u het omschrijven?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik werd al heel vroeg volwassen en ik nam taken op mij die ik niet op mij hoorde te nemen op zo'n leeftijd. Het heeft me wel gemaakt tot wie ik nu ben. Daar ben ik wel tevreden over. Maar je kunt mijn jeugd niet bestempelen als een jeugd. Ik heb geen jeugd gehad. Voor mij was er geen jeugd. Ik deed geen leuke dingen. Ik deed niet de dingen die ik zou willen. Ik deed dingen die ik moest doen. Dat heb ik gedaan. Ik dacht niet: zo, vandaag ga ik uitslapen en dan ga ik even daarnaartoe; vandaag ga ik dit doen. Nee, dat kon niet. Ik wist gewoon: wakker worden betekent werken. Dat was het.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

En u zegt: het heeft me wel gevormd tot wie ik nu ben. Als ik u zie zitten, dan zie ik een sterke jongeman met veel verantwoordelijkheidsgevoel. Hoe zou u uzelf omschrijven?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik denk als een jongeman met verantwoordelijkheidsgevoel, maar ook met schade en een hele zware rugtas.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Wat zit er in die rugtas?

De heer **Moreira Moreno**:

In die rugtas zit alles wat er in mijn verleden is gebeurd. Ik praat er ook niet over. Ik praat er zelfs helemaal niet graag over. Bepaalde situaties ga ik uit de weg of vul ik al in voordat ze zijn gebeurd.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Kunt u daar een voorbeeld van geven?

De heer **Moreira Moreno**:

Bijvoorbeeld omgang met nieuwe mensen. Daar ga ik helemaal niet goed op. Het duurt gewoon even voordat ik iemand vertrouw. Dat zijn wel voorbeelden die ik mee kan geven.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Heeft u contact met andere kinderen die hetzelfde hebben ervaren of weleens contact gehad?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik heb wel contact met andere kinderen gehad die ook eh ... – ja, ik noem mezelf geen slachtoffer – door de toeslagenaffaire zijn getroffen. Bij de een is het heftiger dan bij de ander.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Heeft u een advies voor jongeren, jongvolwassenen of kinderen die net als u getroffen zijn door dit schandaal? Als u iets tegen hen mocht zeggen, wat zou u zeggen?

De heer **Moreira Moreno**:

Weet je, je kan niet tegen ... Ik persoonlijk vind dat je niet veel tegen hen kan zeggen, want iedereen zit in een andere situatie. Je hebt kinderen die uit huis zijn geplaatst en zijn gescheiden van hun moeder. Je hebt kinderen die het criminele pad zijn opgegaan door dit gebeuren. Wat zou ik tegen die kinderen kunnen zeggen? Die kinderen zijn zo gaan doen door de situatie. Die kinderen zijn een uitweg gaan zoeken die voor hen het beste leek. Eenieder doet dat op zijn of haar manier. Stel je voor dat iemand het criminele pad is gaan bewandelen. Je kan dan wel zeggen "hé, hij doet slechte dingen", maar je weet niet hoe hij daar is gekomen. Je weet niet hoe dat is ontstaan. Ik vind daarom niet dat ik iets te zeggen heb tegen die kinderen. Ik zou wel tegen hen willen zeggen: probeer het juiste te doen, probeer wat je kan en neem niet te veel hooi op je vork.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

En als u nu naar uw toekomst kijkt, hoe ziet u die voor zich?

De heer **Moreira Moreno**:

Ik leef gewoon met de dag eigenlijk. Ik werk en heb een vast contract. Ik ben zelfstandig ondernemer. Dus puntje bij paaltje loont het harde werken wel.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Welke manier heeft u voor uzelf gevonden om de gevoelens die u bij u draagt en dat wat in uw rugzak zit te uiten? U zegt zelf: ik ben geen grote prater en praat niet graag met andere mensen. Zijn er andere manieren waarop u uw gevoelens heeft kunnen uitdrukken?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, niet echt. Ik bid gewoon. Door middel van boksen. Sport is een uitlaatklep. Dat zijn de dingen die mij dagelijks helpen.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Sport en bidden. De commissie heeft begrepen dat u uw gevoelens ook weleens op papier heeft gezet.

De heer **Moreira Moreno**:

Klopt.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

U heeft een gedicht geschreven.

De heer **Moreira Moreno**:

Samen met mijn broertje.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Samen met uw broertje. Mag ik u vragen om daar een stukje van met ons te delen?

De heer **Moreira Moreno**:

Natuurlijk. Ik weet niet of u het bij u heeft.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Ik heb het hier. Op uw bureau ligt een map.

De heer **Moreira Moreno**:

Wilt u dat ik het voorlees?

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Heel graag.

De heer **Moreira Moreno**:

Helemaal?

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Wat u fijn vindt.

De heer **Moreira Moreno**:

Onze bewustwording is vernietigd.

Het is niet oké om als fraudeur bestempeld te worden.
Het is niet oké om in armoede te leven.
Het is niet oké om geen geld te hebben.
Het is niet oké om geen verjaardagen, Suikerfeest en vele andere heilige feestdagen te vieren.
Het is niet oké om geen geboorte mee te maken of geen afscheid van je dierbaren te mogen nemen.

Het is niet oké als een vreemde je huis binnenkomt en prijzen op je bezittingen zet.
Het is niet oké om naar school te lopen.
Het is niet oké als je uit de auto van je moeder wordt gezet en je daarna naar huis mag lopen.
Het is niet oké dat je moeder werkt en blijft werken zonder vooruitzicht.
Het is niet oké om zwijggeld te krijgen.
Het is niet oké dat de slager zijn eigen vlees keurt.
Het is niet oké dat mensen met een bepaalde functie niet veroordeeld worden voor hun misdaden.
Het is niet oké dat wij moeten bewijzen dat wij slachtoffers zijn.
Het is niet oké om alles maar te accepteren.
Het is niet oké om stil te blijven.
Het is niet oké.

Het zal nooit oké zijn om gediscrimineerd te worden of racistisch veroordeeld te worden door de Staat, die ons hoort te beschermen.
Het is niet oké dat ze zwijggeld geven om hun gemoedsrust te kopen.
Het is pas oké als er aan mij wordt gevraagd hoe ik me voel.
Het is pas oké als ik fijne plek heb om elkaar te ontmoeten in mijn eigen woonplaats of de plaats waar het allemaal is begonnen.
Het is oké om mij safe te voelen, samen met de medemens.
Het is niet oké om alles maar te accepteren.
Het is niet oké om stil te blijven. Ik heb ook een stem. Wij allemaal.
Het is pas oké als ik zelf mag beslissen over mijn leven.

Oké!

Alsjeblieft.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Dank u wel. Als ik het gedicht een titel zou mogen geven, dan zou die zijn: het is niet oké.

De heer **Moreira Moreno**:

Klopt.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

U zegt in het gedicht: het is pas oké als ik me weer safe kan voelen, als ik een fijne plek heb om elkaar te ontmoeten. Wat bedoelt u met zo'n plek?

De heer **Moreira Moreno**:

Een plek waar alle kinderen gewoon weer terug bij hun ouders zijn, dat je je op je gemak voelt als je in de buurt komt, dat je er niet bij loopt als een binnenvetter, dat je je mening gewoon vrij kan delen en dat je uiteindelijk gewoon weer kan vertrouwen op de Staat. Dat is een oké leefomgeving voor mij, maar die is er niet. Die is er niet.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

U gebruikt in het gedicht ook het woord "safe", veilig. Zegt u: ik heb me al die tijd niet veilig gevoeld bij mijn eigen overheid?

De heer **Moreira Moreno**:

Jazeker, vooral gedurende dit proces, en ook toen die mensen van de belastingen kwamen. Maar ik heb het gewoon in het algemeen geschreven, door verhalen die ik van kinderen had gehoord. Je moet je voorstellen dat je geboren bent, bij je vader en moeder woont en opeens weg moet. Je wordt gewoon bij je ouders weggetrokken. De een belandt in een instelling, de ander gaat naar pleegouders. Maar waarom wordt er niet geluisterd naar dat soort kinderen? Waarom pas aan het einde? Nu zit ik hier, terwijl het al bijna zestien jaar of zo bezig is. Nu pas wordt er gekeken wat de kinderen ervan vinden. Sommige kinderen hebben trauma's opgelopen. Als ik me niet vergis, zijn er ook zelfmoordpogingen gedaan. Ik kwam laatst iets tegen van een jongen op Facebook die helemaal van de kaart is door dit gebeuren. Weet je, dat heeft met "safe" te maken. Als kinderen die uit huis zijn geplaatst terugkomen bij hun ouders, dan brengt dát een safe gevoel. U gaat ook het liefst naar huis. Dat is uw veilige haven. Dus waarom deze kinderen niet?

Mevrouw **Sylvana Simons**:

U zei net: het is nog niet oké.

De heer **Moreira Moreno**:

Nee, zeker niet.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Zou u de woorden kunnen vinden om aan te geven wat er voor u nodig is om u weer safe te voelen, en misschien ook voor mensen die een andere maar min of meer dezelfde ervaring hebben?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, natuurlijk. Ik vind dat er met die kinderen gesprekken gevoerd moeten worden om te bekijken waar ze op stuklopen. Sommigen hebben een psycholoog nodig en sommigen hebben schulden van hier tot Tokio, waar ze elke dag mee kampen omdat ze elke dag brieven krijgen. Dat heb ik zelf ook ervaren. Weet je, dat zijn allemaal kleine dingen. Nee, dat zijn hele grote dingen. Als jij naar kinderen gaat luisteren ... Wij zijn de toekomst, snap je? Wij moeten het gaan doen wanneer jullie hier opstaan en denken: ik ga met pensioen. Dan is het onze lichter die het moet overnemen. Maar ja, als onze lichter geen vertrouwen in jullie heeft of dat nooit heeft gekend, dan moeten jullie niet verwachten dat wij dat gaan doen.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Denkt u dat u het vertrouwen ooit terug zult kunnen vinden? Is er iets wat de Nederlandse Staat, de Nederlandse overheid, kan doen om uw gevoel van veiligheid in het land waar u woont te herstellen?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik weet het niet. Ik zou het echt niet weten.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Heeft u nog vertrouwen in de Nederlandse overheid?

De heer **Moreira Moreno**:

Eerlijk gezegd?

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Heel graag heel eerlijk.

De heer **Moreira Moreno**:

Nee. Nee.

Mevrouw **Sylvana Simons**:

Ik dank u tot zover. Ik weet dat collega Aartsen nog een vraag aan u wil stellen.

De heer **Moreira Moreno**:

Tuurlijk.

De heer **Aartsen**:

Dank u wel. Ik vroeg me af: staat u weleens stil bij de gedachte hoe uw leven, uw jeugd, eruit zou hebben gezien zonder dit alles?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik heb daar wel vaak over nagedacht.

De heer **Aartsen**:

Kunt u ons meenemen in die gedachten?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik heb vaak gedacht: stel je voor dat ik niet in deze situatie was gekomen of dat mijn broertje er niet in was gekomen, dan hadden wij ook gewoon een heel normaal leven gehad. Misschien was ik toch kapitein geworden.

Misschien was mijn broertje toch profvoetballer geworden. Hij speelde bij een bvo en op het moment dat mijn moeder haar auto verkocht, kon zij hem niet meer brengen. Dat zijn wel dingen die aan je gaan knagen, zeg maar.

De heer **Aartsen**:

Dank u wel. Ik geef graag het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik heb tot slot nog twee vragen.

De heer **Moreira Moreno**:

Tuurlijk.

De **voorzitter**:

Het is heel dapper dat u hier bent en dat u uw verhaal vertelt. Daar heeft u goed over nagedacht. Waarom heeft u besloten om te zeggen: ik ga hier vandaag zitten om mijn verhaal te vertellen?

De heer **Moreira Moreno**:

In eerste instantie wou ik het niet. Ik dacht: wat voor verschil gaat het maken? Toen heb ik ook met de ouders gesproken die samen met mijn moeder altijd naar de mars gaan en dat soort dingen. Die vroegen zich af waarom er geen kind wilde praten. Toen nam ik gewoon het touw in handen. Ik dacht: "Weet je wat, ik ga het gewoon doen. Misschien zijn er kinderen

---

die het niet durven. Misschien willen ze het niet en hebben ze geen vertrouwen, maar iemand moet wel gezegd hebben wat voor effect het heeft gehad."

De **voorzitter**:

U beschreef ook dat u niet graag praat. Dat maakt het extra bijzonder dat u hier bent. Is er iets wat u wil meegeven aan de politiek?

De heer **Moreira Moreno**:

Ja, ik heb wel een wens, namelijk dat ze gaan kijken welke kinderen nog niet herenigd zijn met hun ouders en dat het goedkomt, zodat ook die kinderen veilig thuis kunnen komen.

De **voorzitter**:

En is er iets wat u wil zeggen tegen Nederland?

De heer **Moreira Moreno**:

Nee, niet echt.

De **voorzitter**:

Ik ga u heel hartelijk bedanken namens de hele enquêtecommissie.

De heer **Moreira Moreno**:

Jullie ook bedankt.

De **voorzitter**:

U heeft een hoop mensen geraakt, ook in deze enquêtecommissie. Dat u hier bent en u uw verhaal heeft willen vertellen, betekent dat u een krachtig mens bent. We wensen u alle goeds en danken u hartelijk voor dit verhoor.

De heer **Moreira Moreno**:

Jullie ook bedankt.

De **voorzitter**:

Dank je wel.

Sluiting 13.53 uur.
